

כג

א אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם קמ° נצבים

ב ושטריכם כל איש ישראל: טפכם נשיכם וגרף אשר בקרב מחניף

ג מחטב עציף עד שאב מימיו: לעברך בברית יהוה אלהיך ובאלתו

ד אשר יהוה אלהיך כרת עמך היום: למען הקים-אתך היום | לו לעם שני ב

והוא יהיה-לך לאלהים כאשר דבר-לך וכאשר נשבע לאבתך

ה לאברהם ליצחק וליעקב: ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את-הברית

ו הזאת ואת-האלה הזאת: כי את-אשר ישנו פה עמנו היום לפני

ז יהוה אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום: כי-אתם ידעתם את שלישי ג

אשר-ישבנו בארץ מצרים ואת אשר-עברנו בקרב הגוים אשר

ח עברתם: ותראו את-שקוציהם ואת גלליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר

תרגום אונקלוס

א אתון קימין יומא דין פולכון קדם יי אלהכון רישיכון שבטיכון סביכון וסרכיכון כל אנש ישראל: ב טפלכון נשיכון וגירף דבגו משריתך מלקיט אעך עד מלי מיין: ג לאעלותך בקימא דיי אלהך ובמומתיה דיי אלהך גזר עמך יומא דין: ד בדיל לקיימא יתך יומא דין קדמוהי לעם והוא יהוי לך לאלה כמא דמליל לך וכמא דקיים לאברהם ליצחק וליעקב: ה ולא עמכון בלחודיכון אנא גזר ית קימא הדין וית מומתא הדא: ו ארי ית מן דאיתוהי הכא עמנא קאים יומא דין קדם יי אלהנא וית מן דלא איתוהי הכא עמנא יומא דין: ז ארי אתון ידעתון ית דיתבינא בארעא דמצרים וית דעברנא ביני עממיא דעברתון: ח וחזיתון ית שקוציהון וית טעותהון אעא ואבנא כספא וזהבא

פירוש רשי

הוריקו פניהם ואמרו: 'מי יוכל לעמד באלו?!' התחיל משה לפינס: 'אתם נצבים היום' – הרבה הכעסותם למקום ולא עשה אתכם כליה, והרי אתם קימים לפניו: היום. פיום הזה, שהוא קים והוא מאפיל ומאיר, כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם; והקלות והיסורין מקימין אתכם ומציבין אתכם לפניו. ואף הפרשה שלמעלה מזו – פיוסין הם 'אתם ראיתם את כל אשר עשה וגו' (לעיל כב:ע). דבר אחר: 'אתם נצבים' – לפי שהיו ישראל יוצאין מפרנס לפרנס, ממשלה ליהושע, לפיכך עשה אותם מצבה, כדי לזרזם, וכן עשה יהושע (יהושע י:יח); וכן שמואל, 'התיצבו ואשפטה אתכם' (שמואל ו:כז) – כשיצאו מידו ונכנסו לידו של שאול: (ו) ואת אשר איננו פה. ואף עם דורות העתידים להיות: (ז-ח) כי אתם ידעתם וגו' ותראו את שקוציהם. לפי שראיתם האמות עובדי עבודה זרה, ושמא השיא לב אחד מכם אותו ללכת אחריהם, 'פן יש בכם איש או אשה' (פסוק ט) – לפיכך אני צריך להשביעכם: ותראו את שקוציהם. על שם שהם מאוסים כשקצים: גלליהם. מסרחים ומאוסין כגלל: עץ ואבן. אותן של עצים ושל אבנים ראיתם בגלוי, לפי שאין הגוי ירא שמא יגנבו, אבל של 'כסף וזהב' 'עמקם' בחדרי משכיתם הם, לפי שהם יראים שמא יגנבו:

סדר כג (א) אתם נצבים היום. מלמד, שכנסם משה לפני הקדוש ברוך הוא ביום מותו להכניסם בברית: ראשיכם שבטיכם. ראשיכם לשבטיכם: זקניכם ושטריכם. החשוב חשוב קודם, ואחר כך 'כל איש ישראל': (ב) מחטב עציף. מלמד, שבאו כנעניים להתגיר בימי משה, בדרך שבאו גבעונים בימי יהושע, וזהו האמור בגבעונים ויעשו גם הם בערמה' (יהושע ה:ז), ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים: (ג) לעברך. להיותך עובר בברית, ולא יתכן לפרשו כמו 'להעבירך', אלא כמו 'לעשתכם אתם' (לעיל ד:כא): לעברך בברית. דרך העברה. כך היו כותרים בריתות: עושין מחצה מכאן ומחצה מכאן ועוברים ביניהם, כמו שנאמר 'העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו' (ירמיה כ:ט): (ד) למען הקים אתך היום לו לעם. כל כך הוא נכנס לטרח, למען קים אותך לפניו לעם: והוא יהיה לך לאלהים. לפי ש'דבר לך' ו'נשבע לאבתך' שלא להחליף את זרעם באמה אחרת, לכך הוא אוסר אתכם בשבועות הללו שלא תקניטוהו, אחר שהוא אינו יכול להבדל מכם. עד כאן פרשתי לפי פשוטה של פרשה.

ומדרש אגדה: למה נסמכה פרשת 'אתם נצבים' לקלות? לפי ששמעו ישראל מאה קלות חסר שתים, חוץ מארבעים ותשע שבתורת כהנים,

מפתח סדרי התנך מדברי רשי – ואף הפרשה שלמעלה מזו פיוסין הם 'אתם ראיתם את כל אשר עשה וגו' (לעיל כב:ע) מובנת החלטת חזל לקבוע את פרשה קלט כסיום מרחב סדר כב.

כג

נצבים

ט עִמָּהֶם: פֶּן־יֵישׁ בְּכֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה או־שֹׁבֵט אֲשֶׁר לָבְבוּ פָנָה הַיּוֹם מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לָלֶכֶת לַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הֵהֶם פֶּן־יֵישׁ בְּכֶם שָׂרֵשׁ פִּירָה רָאשׁ וְלַעֲנָה: וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת־דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלָבְבוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה־לִּי כִּי בִשְׂרָרוֹת לִבִּי אֵלָּךְ לִמְעַן סְפוֹת הָרוּחַ יֵאָמֶר אֶת־הַצִּמְמָה: לֹא־יֵאבֶה יְהוָה סֶלַח לוֹ כִּי אֲזַי יַעֲשֶׂן אֶף־יְהוָה וּקְנָאתוֹ בְּאִישׁ הַהוּא וּרְבִצָּה בּוֹ כָּל־הָאֱלֹהִים הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה וּמָחָה יְהוָה יֵב אֶת־שְׁמוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם: וְהִבְדִּילוּ יְהוָה לְרֹעֵה מְכַל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־אֲלוֹת הַבְּרִית הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה: וְאָמַר הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר יָקוּמוּ מֵאַחֲרֵיכֶם וְהִנֵּכֶרִי אֲשֶׁר יָבֹא מֵאַרְץ רְחוֹקָה וְרָאוּ אֶת־מִכּוֹת הָאָרֶץ הַהוּא וְאֶת־תַּחְלָאִיהָ אֲשֶׁר־חָלָה יְהוָה בָּהּ: גִּפְרִית וּמָלַח שִׁרְפָּה כָּל־אַרְצָהּ לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא־יַעֲלֶה בָּהּ כָּל־עֵשֶׂב כַּמְהַפֶּכֶת סֹדֶם וְעֶמְרָה אֲדָמָה וְצַבִּיִּים [וְצַבִּוּיִם] אֲשֶׁר הִפָּךְ יְהוָה בְּאָפּוֹ וּבְחִמָּתוֹ: וְאָמְרוּ כָּל־הַגּוֹיִם עַל־מָה עָשָׂה יְהוָה כֹּכָה לְאָרֶץ הַזֹּאת מֶה חָרִי הָאֵף הַגָּדוֹל

תרגום אונקלוס

דעמהון: ט דלמא אית בכון גבר או אתא או זרעי או שבטא דלביה פני יומא דין מדחלתא דיין אלהנא למקד למפלח ית טעות עממא האנון דלמא אית בכון גבר מהרהיר חטין או דון: י ויהי במשמעיה ית פתגמי מומתא דא ויחשיב בלביה למימר שלמא יהי לי ארי בהרהור לבי אנא אזיל בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זידנותא: יא לא ייבי יי למשבק ליה ארי בכון יתקף רגזא דיין וחמתיה בגוברא ההוא וידבקון ביה כל לוטיא דכתיבין בספרא הדין וימחי יי ית שמיה מתחות שמיה: יב ויפרשניה יי לבישא מכל שבטיא דישראל ככל לוטי קימא דכתיבין בספר אורייתא הדין: יג ויימר דרא בתראה בניכון דיקומון מבתריכון ובר עממין דיייתי מארע רחיקא ויחזון ית מחתה דארעא ההיא וית מרעהא דארעא יי בה: יד גופריתא ומלחא תהי יקרא כל ארעה לא תזרע ולא תצמח ולא יסק בה כל עשב כהפיכתא דסדום ועמורה אדמה וצבויים דהפך יי ברוגזיה ובחמתיה: טו ויימרון כל עממא על מא עבד יי כדין לארעא דא מא תקוף רוגזא רבא פירוש רש"י

שהוא עושה מדעת ובתאוה: (יא) יעשן אף ה'. על ידי פעם, הגוף מתחמם והעשן יוצא מן האף, וכן 'עלה עשן באפו' (שמואל לג:כה). ואף על פי שאין זו לפני המקום, הכתוב משמיע את האזן בדרך שהיא רגילה ויכולה לשמע, כפי דרך הארץ: וקנאתו. לשון חמה, אינפרנמנט, אחיזת לבישת נקמה, ואינו מעביר על המדה: (יב) הכתובה בספר התורה הזה. ולמעלה הוא אומר 'גם כל חלי וכל מכה וגו' בספר התורה הזאת' (לעיל כב:סא) !? 'הזאת' – לשון נקבה, מוסב על 'התורה', 'הזה' – לשון זכר, מוסב על 'הספר'; ועל ידי פסוק הטעמים הן נחלקין לשתי לשונות: בפרשת הקללות – הטפחא נתונה תחת 'בספר', ו'התורה הזאת' דבוקים זה לזה, לכך אמר הזאת, וכאן הטפחא נתונה תחת 'התורה', נמצא 'ספר התורה' דבוקים זה לזה, לפיכך לשון זכר נופל אחריו, שהלשון נופל על 'הספר':

(ט) פן יש בכם. שמא יש בכם: אשר לבבו פנה היום. מלקבל עליו הברית: שרש פרה ראש ולענה. שרש מגדל עשב מר כגדין שהם מרים, כלומר, מפרה ומרבה רשע בקרבכם: (י) והתברך בלבבו. לשון ברכה, יחשב בלבו ברפת שלום לעצמו לאמר: 'לא יבואוני קללות הללו, אך 'שלום יהיה לי': והתברך. בנדרשי בלעז, כמו 'והתגלח' (ויקרא ח:ה), 'והתפלל' (מלכים ז:לז): בשררות לבי אלך. במראית לבי, כמו 'אשורנו ולא קרוב' (במדבר כ:לח), כלומר, מה שלבי רואה לעשות: למען ספות הרוח. למען שאוסיף לו פרענות על מה שעשה עד הנה בשוגג ויהייתי מעביר עליהם, וגורם עתה שאצרפם עם המזיד ואפרע ממנו הכל. וכן תרגם אונקלוס 'בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זידנותא' – שאוסיף לו אני השגגות על הזדונות: הרוח. שוגג, שהוא עושה כאדם שכור, עושה שלא מדעת: הצמאה.

סדר כג פותח בברית שכרת משה בין ה' לישראל אתם נצבים היום... לעברך בברית ה' א' וכך גם הפטרת הסדר (יהושע יז:יח) ויאסף יהושע את כל־שבטי ישראל שכמה... ויתצבו לפני האלהים: מדרש רבי תנחומא מקשר ביניהם: אתם נצבים היום כלכם. מפני מה עשאן משה מצבה? מפני שמשתמשין מדעת לדעת. מדעת משה לדעת יהושע. מדעת יהושע לדעת הזקנים. ואף יהושע עשאן מצבה, שנאמר: ויאסף יהושע את כל זקני ישראל שכמה וגו'.

כג הַזֶּה: וַאֲמָרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם
 יד בְּהוֹצִיאָם אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיִּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ
 יח לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא־יִדְעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם: וַיַּחַר־אֵף יְהוָה בְּאֶרֶץ הַהוּא
 יט לְהָבִיא עָלֶיהָ אֶת־כָּל־הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה: וַיִּתְּשֵׁם יְהוָה מֵעַל
 אדמַתָּם בָּאֵף וּבַחֲמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל וַיִּשְׁלַכְם אֶל־אֶרֶץ אַחֶרֶת כַּיּוֹם הַזֶּה:
 כ הַנִּסְתָּרֹת לִיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד־עוֹלָם לַעֲשׂוֹת
 כא אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: וְהָיָה קָמָא רַבִּיעִי 2 t א

כי־יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ
 כב וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל־לִבְּךָ בְּכָל־הַגּוֹלִים אֲשֶׁר הִדִּיחָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: וְשַׁבְתָּ
 עד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעַתָּ בְּקוֹלוֹ כָּכָל אֲשֶׁר־אֲנֹכִי מְצוּךְ הַיּוֹם אֹתָהּ וּבְנֶיךָ
 כג בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב
 כד וּקְבַצְךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: אִם־יְהִיֶּה נִדְחָךְ

תרגום אונקלוס

הדין: טו וַיִּמְרוּן עַל דְּשִׁבְקוֹ יֵת קָמָא דִּי אֱלֹהָ דְאַבְהֵתְהוֹן דְּגִזְר עֲמַהוֹן בְּאַפְקוּתִיָּה יְתַהוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם: יז וַאֲזִלוּ
 וּפְלַחוּ לְטַעוֹת עֲמַמִּיא וּסְגִידוּ לְהוֹן דְּחֵלָן דְּלֹא יִדְעוּן וְלֹא אוֹטִיבָא לְהוֹן: יח וְתַקִּיף רוּגְזָא דִּי בְּאַרְעָא הַהִיא לֹאִיתָאָה
 עֲלֵהּ יֵת כָּל לְוִטִּיא דְּכִתְיָבִין בַּסֵּפֶר הַדִּין: יט וְטַלְטִילִינוּן יֵי מֵעַל אֶרְעָהוֹן בְּרִגְזוֹ וּבְחֲמָא וּבְתַקוּף רַב וְאַגְלִינוּן לְאַרְעָא
 אוּחְרִי כַּיּוֹמָא הַדִּין: כ דְּמִטְמָרן קָדָם יֵי אֱלֹהֵנָא וּדְגִלְיָן לָנָא וּלְבִנְנָא עַד עֲלָמָא לְמַעַבְד יֵת כָּל פְּתֻגְמֵי אוּרִיתָא הָדָא:
 כא וַיְהִי אֲרִי יִיתוֹן עָלֶיךָ כָּל פְּתֻגְמֵי הָאֲלִין בְּרַכָּן וְלוֹטִין דִּיהִבִּית קְדָמְךָ וְתַתִּיב לְלִבְּךָ כָּכָל עֲמַמִּיא דְּאַגְלִיךָ יֵי אֱלֹהֶיךָ
 לְתַמָּן: כב וְתַתּוּב לְדַחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֶיךָ וְתַקְבִּיל לְמִימְרֵיהָ כָּכָל דְּאַנָּא מְפָקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין אֹתָּ וּבְנָךְ כָּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ:
 כג וַיְתִיב יֵי אֱלֹהֶיךָ יֵת גְּלוּתְךָ וִירְחִים עָלֶיךָ וַיְתוּב וַיִּכְנַשְׁךָ מִכָּל עֲמַמִּיא דְּבִדְרָךְ יֵי אֱלֹהֶיךָ לְתַמָּן: כד אִם יְהוֹיִן גְּלוּתְךָ
 פִּירוּשׁ רְשִׁי

מקרבנו, ואם לא נעשה דין בהם, יענשו הרבים.
 נקוד על 'לָנוּ וּלְבָנֵינוּ' ועל 'ע שְׁבָ'ע' – לְדַרְשׁ שְׁאֵף
 על הַנִּגְלֹת לֹא עָנַשׁ אֶת הָרַבִּים, עַד שֶׁעָבְרוּ אֶת
 הַיַּרְדֵּן, מִשְׁקַבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַשְּׁבוּעָה בְּהָר גִּרְזִים
 וּבְהָר עֵיבָל וְנַעֲשׂוּ עֲרִבִים זֶה לָזֶה: (כג) וְשָׁב ה'
 אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ. הִיָּה לוֹ לְכַתֵּב וְיִהְיֶיב אֶת
 שְׁבוּתְךָ? רַבּוּתֵינוּ לְמַדּוֹ מִכָּאן: כִּי־כֹל, שֶׁהִשְׁכִּינָה
 שְׁרוּיָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּצִרַת גְּלוּתָם, וּכְשֶׁנִּגְאָלִין
 הַכְּתִיב גְּאֻלָּה לְעַצְמוֹ, שֶׁהוּא יָשׁוּב עִמָּהֶם. וְעוֹד יֵשׁ
 לִזְמַר, שֶׁגְּדוֹל יוֹם קְבוּץ גְּלוּתוֹת וּבִקְשֵׁי, כְּאֵלּוּ הוּא
 עֲצֻמוֹ צָרִיךְ לְהִיּוֹת אוֹחֵז בִּידֵּיו מִמֶּשׁ אִישׁ אִישׁ
 מִמְּקוֹמוֹ, כְּעֵנִין שֶׁנֶּאֱמַר 'וְאַתֶּם תִּלְקְטוּ לְאַחַד אֶחָד
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' (ישעיה י:מו). וְאַף בְּגְלוּתוֹת שֶׁאֵר הָאֲמוּת
 מְצִינוּ כֵּן 'וְשַׁבְתִּי שְׁבוּת מוֹאָב' (ירמיה כז:ז):

מפתח סדרי התנך

ההבטחה שֶׁנִּשְׁבַּח לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יִסּוּדָה כֹּאן בַּפְּסוּק כג: וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וּקְבַצְךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר
 הִפִּיצְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: בִּירְמִיָּה ז' וְהָיָה אַחֲרֵי נְתִישֵׁי אוֹתָם אֲשׁוּב וְרַחֲמָתִים וְהִשְׁבַּתִּים אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ וְאִישׁ לְאֶרְצוֹ: וְשֵׁם כֹּה
 וְאֵתָן לָכֶם רַחֲמִים וְרַחֲמִים אֲתָכֶם וְהִשְׁבִּי אֲתָכֶם אֶל־אֲדֹמְתְכֶם: וּבִסְדֵּר כֹּז שֵׁם וְאַתָּה אֶל־תִּירָא עֲבָדִי יַעֲקֹב וְאֶל־תַּחַת יִשְׂרָאֵל
 כִּי הִנְנִי מוֹשַׁעְךָ מִרְחֹק וְאַתָּה יִרְעָךָ מֵאֶרֶץ שְׁבִים וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁאֲנִי וְאִין מַחֲרִיד: וּבִישַׁעִיָּה ו' וּלְקַחְתֶּם עִמָּם וְהִבִּיאוּם
 אֶל־מְקוֹמָם וְהִתְנַחֲלוּם בֵּית־יִשְׂרָאֵל עַל אֲדַמַּת ה' לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְהִיוּ שְׂכִים לְשִׁבְיָהֶם וְרָדּוּ בְּנִגְשֵׁיהֶם: וְשֵׁם יד וּפְדוּלֵי
 ה' יִשְׁבּוּן וּבְאוֹ צִיּוֹן בְּרָנָה וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל־רֹאשָׁם שִׁשּׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׁיִגוּ וְנָסוּ יִגְוֹן וְאַנְחָה: וְכֵן בְּנִבְאוֹת צַפְנִיָּה בְּתַרִּי
 עֶשֶׂר בְּרֹאשׁ סֵדֶר טו בַּעֲת הָיָא אֲבִיא אֲתָכֶם וּבַעֲת קִבְצִי אֲתָכֶם כִּי־אֵתָן אֲתָכֶם לְשֵׁם וְלִתְהַלָּה כָּכָל עַמִּי הָאֶרֶץ בְּשׁוּבִי
 אֶת־שְׁבוּתֵיכֶם לְעֵינֵיכֶם אָמַר ה': אֲשִׁרְנוּ שׁוֹכֵנֵינוּ. רַאשֵׁי הַסְּדָרִים בַּעֲזָרָא, הֵם פְּסוּקִים הַמְתַּאֲרִים שְׁלֵבִי בִּנְיָיִם בְּתַהֲלִיךְ
 שִׁיבַת צִיּוֹן: יִסּוּד בְּנִיית הַמִּקְדָּשׁ, הַעֲמַדָּה מִשְׁמֵרוֹת כְּהוֹנָה וְלוֹיָהּ, הַהֲצֻלָּה לְבָנוֹת מַחֲצִית הַחוּמָה, כְּרִיתַת אֲמָנָה וְעוֹד.

כג

כח בקצה השמים משם יקבצך יהוה אלהיך ומשם יקחה: והביאך יהוה
אלהיך אל-הארץ אשר-ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרפך
כו מאבותיך: ומל יהוה אלהיך את-לבבך ואת-לבב זרעך לאהבה את-יהוה
כז אלהיך בכל-לבבך ובכל-נפשך למען חייד: ונתן יהוה אלהיך את
כח כל-האלות האלה על-איביך ועל-שנאיך אשר רדפוך: ואתה תשוב
ושמעת בקול יהוה ועשית את-כל-מצותיו אשר אנכי מצוך היום:
כט והותירך יהוה אלהיך בכל | מעשה ידך בפרי בטנך ובפרי בהמתך
ובפרי אדמתך לטבה כי ישוב יהוה לשוב עליך לטוב כאשר-שש
ל על-אבותיך: כי תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו
הכתובה בספר התורה הזה כי תשוב אל-יהוה אלהיך בכל-לבבך
א ובכל-נפשך: כי המצוה הזאת אשר אנכי קמב ששי 6

כד

ב מצוך היום לא-נפלאה הוא ממך ולא רחקה הוא: לא בשמים הוא
לאמר מי יעלה-לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה:
ג ולא-מעבר לים הוא לאמר מי יעבר-לנו אל-עבר הים ויקחה לנו

תרגום אונקלוס

בסיפי שמיא מתמן וכןשנך יי אלהך ומתמן יקרבנך: כח ויעליך יי אלהך לארעא דיריתו אבהתך ויתרתה ויטיב לך
ויסגיןך מאבהתך: כז ויעדי יי אלהך ית טפשות לך וית טפשות לבא דבנך למרחם ית יי אלהך בכל לבך ובכל נפשך
בדיל חייך: כז ויתין יי אלהך ית כל לוטיא האלין על בעלי דבבך ועל שנאך דרדפוך: כח ואת תתוב ותקביל למימרא דיי
ותעביד ית כל פקודיה דאנא מפקיד לך יומא דין: כט ויתרנך יי אלהך בכל עובדי ידך בולדא דמעך ובולדא דבעיך
ובאבא דארעך לטבא ארי יתוב יי למחדי ערך לטב כמא דחדי על אבהתך: ל ארי תקביל למימרא דיי אלהך למטר
פקודיה וקימוהי דכתיבין בספר אורייתא הדין ארי תתוב לדחלתא דיי אלהך בכל לבך ובכל נפשך: א ארי
תפקידתא דא דאנא מפקיד לך יומא דין לא מפרשא היא מנך ולא רחיקא היא: ב לא בשמיא היא למימר מן יסק לנא
לשמיא ויסבה לנא וישמענא יתה ונעבדנה: ג ולא מעברא לימא היא למימר מן יעבר לנא לעיבר ימא ויסבה לנא

פירוש רש"י

סדר כד (א) לא נפלאה הוא ממך. לא מכסה היא מכסה, חבושה בטמון: (ב) לא בשמים הוא. שאלו
ממך, כמו שנאמר 'כי פלא' (לעיל יד:ג) 'ארי יתבסי'
'ותרד פלאים' (איכה, קינה א:ט) – ותרד במטמוניות –

מפתח סדרי התנך

רש"י בחומש שמות (ו:ג) מפרש את ראש הסדר כאן: לא נפלאה הוא ממך, לא מבדלת ומפרשת היא ממך:

ברכת הטוב לעתיד לבוא כי ישוב ה' לשוב עליך לטוב כאשר-שש על-אבותיך (פסוק כט כאן), היא התיקון על פי הנהגת
'מידה כנגד מידה' לעונש וה'ה כאשר-שש ה' עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם כן ישיש ה' עליכם להאביד
אתכם ולהשמיר אתכם (לעיל כב:ט) ופירש רש"י כן ישיש ה' את אויביכם עליכם.

בתיקון זה, בברכה זו עוסקים כמה ראשי סדרים.

בישעיה, ראש סדר ו – ולקחום עמים והביאום אל-מקומם והתנחלום בית-ישראל על אדמת ה' לעבדים ולשפחות
והיו שבים לשביהם ורדו בנגשיהם:

ועוד בישעיה, ראש סדר כא – והאכלתי את-מוניך את-בשרם וכעסו דמם ישכרו וידעו כל-בשר כי אני ה' מושיעך
וגאלך אביר יעקב:

ועוד שם, ראש סדר כח – ונודע בגוים זרעם וצאצאיהם בתוך העמים כל-ראיהם ופירוש כי הם זרע ברח' ה':
ובתרי עשר ראש סדר יט, בנבואות זכריה – כה-אמר ה' צבאות ה'מה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות
הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלהים עמכם:

ולפסוק ל שנאמר בו כי תשוב אל-ה' אלהיך בכל-לבבך ובכל-נפשך. ניתן לצרף את ראש סדר יג בירמיה – ונתתי להם
לב לדעת אתי כי אני ה' והיו-לי לעם ואנכי אהיה להם לאלהים כי-ישובו אלי בכל-לבם:

כד

ד וַיִּשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וַנַּעֲשֶׂנָה: כִּי־קְרֹב אֵלֶיךָ הָדָבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ נֹצְבִים

ה לַעֲשֹׂתוֹ: רָאָה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים

קמג שביעי 4 i 3

ומפסיר

ו וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַמּוֹת וְאֶת־הָרָע: אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצֹּוְךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה

אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בְּדַרְכָּיו וּלְשַׁמֵּר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו

וְחַיִּית וְרַבִּית וּבִרְכָּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָּא־שָׁמָּה

ז לְרִשְׁתָּהּ: וְאִם־יִפְנֶה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמָע וְנִדְחַת וְהִשְׁתַּחֲוִית לְאֱלֹהִים

ח אֲחֵרִים וַעֲבַדְתָּם: הִגַּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֶבֶד תֵּאבְדוּן לֹא־תֵאָרִיכֶן יָמִים

ט עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן לָבוֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: הִעַדְתִּי

בְּכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמּוֹת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבִּרְכָּה

י וְהַקְלָלָה וּבִחְרַת בְּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה אֹתָהּ וְזָרַעְךָ: לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַע בְּקֻלּוֹ וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאָרְךָ יָמֶיךָ לְשֶׁבֶת

עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר

לָהֶם:

תרגום אונקלוס

וַיִּשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וַנַּעֲבֹדְנָה: ד אַרְי קְרִיב לָךְ פִּתְגָמָא לְחֵדָא בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לְמַעַבְדִּיהּ: ה חַזִּי דִּיהִבִּית קְדָמְךָ יוֹמָא דִּין יֵת חַזִּי וְיֵת טַבְתָּא וְיֵת מוֹתָא וְיֵת בִּשְׁתָּא: ו דָּאנָא מִפְקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין לְמַרְחָם יֵת יֵי אֱלֹהֶיךָ לְמַהֲרָךְ בְּאוֹרְחָךְ דִּתְקַנֵּן קְדָמוּהִי וּלְמַטְרָ פְּקוּדוּהִי וּקְדָמוּהִי וְדִינוּהִי וְתִיחִי וְתִסְגִּי וּבִרְכָּנֶךָ יֵי אֱלֹהֶיךָ בְּאַרְעָא דְאֵת עֲלִיל לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ: ז וְאִם יִתְפַּנִּי לָבֶךָ וְלֹא תִקְבִּיל וְתִטְעִי וְתִסְגֹּד לְטַעֲוֹת עַמְמִיָּא וְתִפְלַחְנִין: ח חוֹתִי לָכוֹן יוֹמָא דִּין אַרְי מִבֵּד תִּיבְדוּן לֹא תִיכְוֹן יוֹמִין עַל אַרְעָא דְאֵת עֹבֵר יֵת יִרְדְּנָא לְמִיעַל לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ: ט אֲסִידיִת בְּכוֹן יוֹמָא דִּין יֵת שְׁמִיָּא וְיֵת אַרְעָא חַזִּי וּמוֹתָא יִהְיִית קְדָמְךָ בְּרַכָּן וְלוֹטִין וְתִתְרַעֲי בְּחַזִּי בְּדִיל דְּתִיחִי אֵת וּבְנֶךָ: י לְמַרְחָם יֵת יֵי אֱלֹהֶיךָ לְקַבְּלָא לְמִימְרִיָּה וּלְאַתְקַרְבָּא לְדַחֲלִתִּיהּ אַרְי הוּא חַיִּיךָ וְאוֹרְכוֹת יוֹמָךְ לְמַתָּב עַל אַרְעָא דְקַיִים יֵי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמַתָּן לְהוֹן:

פירוש רש"י

(ד) כִּי קְרֹב אֵלֶיךָ. הַתּוֹרָה נִתְּנָה לָכֶם בְּכָתֹב וּבְעַל פֶּה: (ה) אֵת הַחַיִּים וְאֵת הַטּוֹב. זֶה תְּלוּי בְּזֶה: אִם תַּעֲשֶׂה טוֹב, הָרִי לָךְ חַיִּים; וְאִם תַּעֲשֶׂה רָע, הָרִי לָךְ הַמּוֹת, וְהַכְּתוּב מְפָרֵשׁ וְהוֹלֵךְ הֵיאָךְ: (ו) אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצֹּוְךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה. הָרִי הַטּוֹב, וְכוּ' תְּלוּי 'וְחַיִּית וְרַבִּית' – הָרִי הַחַיִּים: (ז) וְאִם יִפְנֶה לְבָבְךָ. הָרִי הָרָע: (ח) כִּי אֶבֶד תֵּאבְדוּן. הָרִי הַמּוֹת: (ט) הִעַדְתִּי בְּכֶם הַיּוֹם אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. שֶׁהֵם קִימִים לְעוֹלָם, וְכֹאֲשֶׁר תִּקְרָה אֶתְכֶם הָרָעָה יִהְיוּ עֲדִים שְׁאֵנִי הַתִּרִיתִי בְּכֶם בְּכָל זֹאת. דָּבָר אֲחֵר: 'הִעַדְתִּי בְּכֶם הַיּוֹם אֵת הַשָּׁמַיִם וְגו'' – אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: הַסֵּתֶפְלוּ בְּשָׁמַיִם שֶׁבְּרָאֵתִי לְשִׁמְשׁ אֶתְכֶם, שְׁמָא שֵׁנו אֵת מִדָּתָם? שְׁמָא לֹא עָלָה גִלְגַּל חֲמָה מִן הַמִּזְרָח וְהָאִיר לְכָל הָעוֹלָם, כְּעֶנְיִן שְׁנָאֵמַר 'וְזָרַח

הַשֶּׁמֶשׁ וְכֹא הַשֶּׁמֶשׁ' (קהלת א:ה) ? הַסֵּתֶפְלוּ בָּאָרֶץ שֶׁבְּרָאֵתִי לְשִׁמְשׁ אֶתְכֶם, שְׁמָא שֵׁנָתָה מִדָּתָהּ ? שְׁמָא זָרַעְתָּם אוֹתָהּ וְלֹא צִמְחָה, אוֹ שְׁמָא זָרַעְתָּם חֲטִיִּים וְהִעַלְתָּה שְׁעוֹרִים ? וְמָה אֵלּוּ שֶׁנֶּעֱשׂוּ לֹא לְשֹׂכֵר וְלֹא לְהַפְסֵד – אִם זֹכִינְ אֵין מְקַבְּלִין שְׂכָר, וְאִם חוֹטְאִין אֵין מְקַבְּלִין פְּרַעֲנוֹת – לֹא שֵׁנו אֵת מִדָּתָם, אֵתְם שְׁאִם זָכִיתָם תִּקְבְּלוּ שְׂכָר, וְאִם חֲטִאתָם תִּקְבְּלוּ פְּרַעֲנוֹת, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה! וּבִחְרַת בְּחַיִּים. אֲנִי מוֹרָה לָכֶם שֶׁתִּבְחָרוּ בְּחֵלֶק הַחַיִּים, כְּאֵדָם הָאוֹמֵר לְבָנוּ: 'בְּחַר לָךְ חֵלֶק יִפְהָ בְּנַחֲלָתִי', וּמַעֲמִידוֹ עַל חֵלֶק הַיִּפְהָ וְאוֹמֵר לוֹ 'אֵת זֶה בָּרַר לָךְ!'. וְעַל זֶה נֶאֱמַר 'ה' מִנֵּת חֵלְקִי וְכוֹסִי אֹתָהּ תוֹמִיךְ גּוֹרְלִי' (תהלים סדר ב פסוק לג, מזמור טו שלנו פסוק ה) – הַנִּחַת יָדִי עַל גּוֹרֵל הַטּוֹב, לוֹמַר: 'אֵת זֶה קָח לָךְ!':

מפתח סדרי התנ"ך

לפסוק ד שנאמר בו כִּי־קְרֹב אֵלֶיךָ הָדָבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ: נִתֵּן לְצַרְף אֵת רֹאשׁ סֵדֶר ה' בְּתַהֲלִים וּלְשׁוֹנֵי תַּהֲגָה צִדְקָךְ כָּל־הַיּוֹם תַּהֲלִיךָ:

בפרשה קמג נאמר: אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצֹּוְךָ הַיּוֹם... לָלֶכֶת בְּדַרְכָּיו... לְשִׁמְעַע בְּקֻלּוֹ וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ... ואז וְחַיִּית וְרַבִּית וּבִרְכָּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בָּאָרֶץ... נראה שהיא המקור לדברי ירמיה הנביא שנקבעו לראש סדר ה' – כִּי אִם־אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר שְׁמַעוּ בְּקוֹלִי וְהִיִּיתִי לָכֶם לְאֱלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְעָם וְהִלַּחְתֶּם בְּכָל־הָדָר אֲשֶׁר אֲצִוְהָ אֶתְכֶם לַמַּעַן יִיטֵב לָכֶם. פסוק זה בירמיה, שהוא ראש סדר, מתמצת את כל ערכי היהדות שלאורם סידרו חכמי ישראל הקדמונים את החלוקה היהודית.

זו הפטרת השבת האחרונה של השנה, גם אם חיברו בקריאתה את סדרות נצבים-וילך.

סדר פסוק

הפטרת סדרת נצבים בספר ישעיה

פרשה

כח

א וְנוֹדַע בְּגוֹיִם זִרְעֹם וְצִצְאֵיהֶם בְּתוֹךְ הָעַמִּים כָּל־רְאִיהֶם יִכְירוּם
כִּי הֵם זֶרַע בְּרֵךְ יְהוָה: פ

ב שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בִּיהוָה תִּגַּל נַפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי כִי הִלְבִּישְׁנִי בִגְדֵי־יֹשֶׁעַ
ג מְעִיל צְדָקָה יַעֲטֵנִי כַחַתָּן יִכְהֶן פֶּאֶר וְכִפְלָה תַעֲדָה כְּלִיהָ: כִּי

כָּאֲרֵץ תּוֹצִיא צִמְחָה וְכִגְנָה זְרוּעֶיהָ תִצְמִיחַ כֵּן | אֲדֹנִי יְהוָה יִצְמִיחַ
ד צְדָקָה וְתִהְיֶה נֶגֶד כָּל־הַגּוֹיִם: לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֲחֻשָׁה וּלְמַעַן

יְרוּשָׁלַם לֹא אֲשַׁקוּט עַד־יֵצֵא כְנָגָה צְדָקָה וַיִּשׁוּעַתָּה כְּלָפִיד יִבְעָר:
ה וְרָאוּ גוֹיִם צְדָקָךְ וְכָל־מַלְכִים כְּבוֹדְךָ וְקָרָא לָךְ שֵׁם חֲדָשׁ אֲשֶׁר פִּי

יְהוָה יִקְבְּנוּ: וְהָיִית עֲטֹרַת תְּפָאֶרֶת בִּיד־יְהוָה וְצִנּוֹף [וְצִנְיָף] מְלוּכָה
ז בְּכַף־אֱלֹהֶיךָ: לֹא־יֵאמֶר לָךְ עוֹד עֲזוּבָה וּלְאַרְצֶךָ לֹא־יֵאמֶר עוֹד

שְׁמָמָה כִּי לָךְ יִקְרָא חֶפְצִי־בָהּ וּלְאַרְצֶךָ בַּעֲוֹלָה כִּי־חָפֵץ יְהוָה בָּךְ
ח וְאַרְצֶךָ תִּבְעַל: כִּי־יִבְעַל בַּחוּר בְּתוֹלָה יִבְעֵלוֹךְ בְּנִיךָ וּמִשׁוֹשׁ חַתָּן

ט עַל־כֹּלָה יֵשִׁישׁ עָלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ: עַל־חוֹמֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הַפְקֹדֶתִי
שְׁמָרִים כָּל־הַיּוֹם וְכָל־הַלַּיְלָה תָּמִיד לֹא יִחָשׂוּ הַמַּזְכָּרִים אֶת־יְהוָה

י אֱלֹהֵי־דָמִי לָכֶם: וְאַל־תִּתְּנוּ דָּמִי לוֹ עַד־יִכּוֹנֵן וְעַד־יֵשִׁים אֶת־יְרוּשָׁלַם
יא תְּהִלָּה בָּאָרֶץ: נִשְׁבַּע יְהוָה בְּיָמִינוּ וּבִזְרוּעַ עֲזוֹ אִם־אֶתֶּן אֶת־דָּגְלֶךָ

עוֹד מֵאֲכָל לֹא־יִכְיֶךָ וְאִם־יִשְׁתּוּ בְנֵי־נֹכַח תִּירוּשָׁךְ אֲשֶׁר יִגְעַת בּוֹ:
יב כִּי מֵאֲסָפִיו יֵאכְלֶהוּ וְהִלָּלוּ אֶת־יְהוָה וּמִקְבָּצָיו יִשְׁתְּהוּ בְּחֻצּוֹת

יג קִדְשֵׁי: ד עָבְרוּ עָבְרוּ בַשָּׁעָרִים פָּנוּ דֶּרֶךְ הָעָם וְלֹא
יד סָלוּ סָלוּ הִמְסָלָה סָקְלוּ מֵאֶבֶן הָרִימוּ נֶס עַל־הָעַמִּים: הִנֵּה יְהוָה

הַשְׁמִיעַ אֶל־קֶצֶה הָאָרֶץ אִמְרוּ לְבַת־צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא הִנֵּה שְׁכָרוֹ
טו אֲתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לִפְנֵינוּ: וְקָרָאוּ לָהֶם עַם־הַקֹּדֶשׁ גְּאוּלֵי יְהוָה וְלָךְ יִקְרָא

טז דְּרוֹשָׁה עִיר לֹא נִעְזָבָה: ז מִי־זֶה | בָּא מֵאֲדוֹם חֲמוֹץ
בְּגָדִים מִבְּצָרָה זֶה הַדּוֹר בְּלִבוֹשׁוֹ צִעָה בְּרֹב כָּחוֹ אֲנִי מְדַבֵּר

יז, יח בַּצְדָקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ: מְדוּעַ אָדָם לְלִבוֹשֶׁךָ וּבִגְדֶיךָ כְּדֶרֶךְ בָּגַת: פוֹרָה |
דְּרָכָתִי לְבֹדִי וּמַעֲמִים אֵין־אִישׁ אֲתִי וְאֲדָרְכֶם בְּאִפִּי וְאַרְמָסֶם בְּחֻמָּתִי

יט וַיֵּז נִצָּחֶם עַל־בִּגְדֵי וְכָל־מְלִבוּשֵׁי אֲגָאֲלָתִי: כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי וּשְׁנַת
כ גְּאוּלֵי בָּאָה: וְאִבִּיט וְאֵין עֹזֹר וְאֲשִׁתּוֹמָם וְאֵין סוֹמֵךְ וְתוֹשֶׁעַ לִי זֹרְעִי

כא וְחֻמָּתִי הִיא סִמְכָתָנִי: וְאָבוֹס עַמִּים בְּאִפִּי וְאֲשַׁכְּרֶם בְּחֻמָּתִי וְאוֹרִיד

התימנים
מתחילים
כאן

ול וכן
הספרדים
והאשכנזים

ולא

רלב

כב לארץ נצחם: ס חסדי יהוה | אזכיר תהלת יהוה רלג

כעל כל אשר-גמלנו יהוה ורב-טוב לבית ישראל אשר-גמלם

כג פרחמיו וכרב חסדיו: ויאמר אד-עמי המה בנים לא ישקרו ויהי

כד להם למושיע: בכל-צרתם | לא [לן] צר ומלאך פניו הושיעם

באהבתו ובחמלתו הוא גאלם וינטלם וינשאם כל-ימי עולם: (הפרשה נמשכת)